

# Les sujets-supposés-jouir

## – BDSM in Vlaanderen: meer dan vijftig tinten.

Jantien Seeuws & Nora Van Craen (2015)

*Il n'est aucune sorte de sensation qui soit plus vive que celle de la douleur;  
ses impressions sont sûres, elles ne trompent point comme celles du plaisir.<sup>1</sup>*  
(D.A.F. de Sade – Justine, 1791)

### BDSM: erfgenaam van een eeuwenoud verlangen

Hoewel het overkoepelende acroniem 'BDSM' verwijst naar de aspecten *bondage & discipline, dominantie & submissie, sadisme & masochisme*, omvat BDSM een breed spectrum aan activiteiten en vormen van interpersoonlijke (liefdes)relaties en alternatieve seksualiteitsbeleving. De liefhebbers in Vlaanderen situeren zich op een continuüm van sporadische kinky seks over lidmaatschap van een BDSM-vereniging tot een 24/7-verhouding en komen uit alle lagen van de bevolking. De rol die men draagt binnen een spel, staat los van genderidentiteit of seksuele oriëntatie. Sommigen zien BDSM als een levensstijl die alleen, als koppel of in groep wordt beleefd, maar meer dan de helft voelt het als een deel van hun geaardheid (Newmahr, 2008, 2010; Seeuws, 2013). Hoewel de meeste BDSM-handelingen achter gesloten deuren plaatsvinden, wordt er omwille van financiële, organisatorische en veiligheidsredenen eveneens gespeeld op de daartoe voorziene locaties in België en Nederland. BDSM-verenigingen leggen de nadruk op respect, verantwoordelijkheid, veiligheid en vrijwilligheid. Leden vermelden als reden om zich aan te sluiten bij een vereniging voornamelijk *open communicatie, erkenning en aanvaarding*. De maandelijkse *Munches* in openbare cafés, gespreksavonden onder gelijkgezinden, wonnen recentelijk dan ook aan populariteit.

Wanneer BDSM voornamelijk psychisch beleefd wordt, staan onder andere vernedering, controleverlies, het uitvoeren van opdrachten en het verschil in verhouding tussen de dominant en onderdanige centraal. Woorden en blikken kunnen als sterker en dwingender ervaren worden dan een enorme bullwhip<sup>2</sup>. BDSM kan voor iemand ook draaien om het lustvolle of artistieke aspect van bondage of fetisjisme. Binet vermeldde de term 'fetisjisme' reeds in de negentiende eeuw. Von Krafft-Ebing, Ellis en Hirschfeld definieerden fetisjisme daarna als *de aanbidding van niet-levende objecten en/of specifieke lichaamsdelen en secretie als erotische symbolisering van personen*. Voor

---

<sup>1</sup> *Er is geen enkel gevoel dat helderder is dan dat van de pijn; haar indrukken zijn zeker, ze bedriegen nooit, zoals die van het plezier wel doen. (eigen vertaling)*

<sup>2</sup> De bullwhip is een zeer lange zweep die zich venijnig om iemands lichaam heen krult.

Freud telden de lichaamsdelen en datgene wat men ermee associeert als fetisch: zowel een voet als een schoen, bijvoorbeeld. De categoriale diagnostiek maakt dan weer een onderscheid tussen partialisme, waarbij een deel van het lichaam wordt aanbeden, en fetischisme, waarbij niet-levende objecten of producten van het lichaam worden geliefkoosd (Kafka, 2010).

Voor de sadist en masochist ligt de focus dan weer op de pijnbeleving. Het masochisme is genoemd naar de schrijver Leopold von Sacher-Masoch, wiens protagonist in het boek *Venus im Pelz* ernaar verlangt zich volledig over te leveren aan de harde wil van een meesteres, opdat hij seksueel geprikkeld zou raken (Von Sacher-Masoch, 1870). De term sadisme is gelinkt aan Marquis de Sade, die zijn publiek graag choqueerde aan de hand van zijn sadistische verhalen die in de 18<sup>e</sup> eeuw als pornografisch – en dus verboden – beoordeeld werden. Met zijn *120 dagen van Sodom* (1785) probeert hij de lezer ertoe aan te sporen zijn instinct te volgen en al zijn lusten bot te vieren zonder rekening te houden met de wil van zijn object van verlangen. In 1886 classificeerde de neuroloog Von Krafft-Ebing beide termen naast elkaar als psychiatrische stoornis in zijn boek *Psychopathia Sexualis* (Berner, Berger & Hill, 2003; Newmahr, 2010). Freud schreef in 1920 dat sadisme en masochisme een speciale plaats hebben binnen de perversies, omdat het contrast tussen activiteit en passiviteit dat aan hun basis ligt tot de universele trekken van seksualiteit behoort (Federoff, 2008). In zijn laatste versie van de drifttheorie stelt hij dat sadisme zijn oorsprong vindt in het masochisme, als stille vorm van zelfdestructie. Normaliter blijven driften van het libido onbewust, maar in sommige gevallen verschaft de zelfdestructie een zekere vorm van plezier vanuit een mix van libidinale en agressieve driften. Freud zag sadisme en masochisme dus eerder als een entiteit waarbij de agressieve driften op zichzelf gericht kunnen worden. Dit primaire masochisme kon uiteindelijk evolueren naar iets seksueels. Later werd beargumenteerd dat sadisme en masochisme op twee volledig verschillende manieren tot stand en tot uiting komen met betrekking tot de pijn en het plezier die ervaren worden (Ellis, 1942, in Weinberg, Williams & Moser, 1984; Deleuze, 1991, in Derwin, 1993).

De combinatie van seksuele beleving en pijnstimulatie is eeuwenoud. De Kama Sutra ziet de inductie van pijn als een aanvaardbare manier om extra prikkels te veroorzaken, en ook in het oude Egypte werden reeds vormen van sadomasochisme beoefend. Vanaf de 18<sup>e</sup> eeuw ontpopten vrouwen in bordelen zich tot sadistische meesteressen. Maar ook in de conventionele seksuele verhouding worden pijnprikkels vaak geïnduceerd als seksuele stimulus (Kinsey, 1953, in Weinberg, Williams & Moser, 1984; Levitt, 1971). Voordat ‘sadomasochisme’ als begrip geïntroduceerd werd in de geschiedenis, had niemand er speciaal aandacht voor en werd het niet eens beschouwd als pervers. Vandaag de dag bewijst het wereldwijde succes van het drieluik *Vijftig tinten* grijs, donkerder en vrij (James, 2012) dat heel wat mensen nieuwsgierig zijn naar dat tikje meer en geïntrigeerd zijn door het thema. Niettegenstaande BDSM alomtegenwoordig is, heersen er anno 2015 nog steeds misvattingen rond. Onderzoek aan de hand van de Attitudes About Sadomasochism Scale (Yost, 2010) toont aan dat mensen die kennis hebben over sadomasochisme en mensen die zelf aan BDSM

doen of iemand uit die wereld kennen, positievere attitudes hebben ten opzichte van BDSM. Negatieve attitudes komen onder andere voort uit de verwarring van BDSM met misbruik en geweldpleging in een forensische populatie. Talrijke studies suggereren nochtans dat aan BDSM doen niet noodzakelijk een uitdrukking is van een onderliggende psychopathologie en ijveren voor meer onderzoek naar hoe BDSM ervaren wordt door de beoefenaars ervan (Gosselin & Wilson, 1980; Stoller, 1991; Moser, 1999; Connolly et al., 2006; Richters et al., 2008; Sagarin et al., 2009; Cowan, 2012; Wismeijer & Van Assen, 2013; Seeuws, 2013). Ook in de nieuwste DSM-5 staan fetisjisme en sadomasochisme vermeld als een parafilie. Slechts een kleine alinea geeft aan dat er geen diagnose aan gekoppeld mag worden, als de act met een instemmende partner beleefd wordt en geen lijden van de beoefenaar of derden veroorzaakt (APA, 2013). Zou het kunnen dat de publieke opinie eerder dan wetenschappelijke evidentie de hoofdreden is waarom aspecten aan BDSM nog steeds weinig genuanceerd vermeld staan in de DSM-5?

### Perverse trekken als gevolg van de polymorf perverse predispositie

Wat betekent BDSM voor de beoefenaars ervan in Vlaanderen? Zijn zij de *perverten* waarvoor zij soms worden aangezien? Hoewel de diagnostische terminologie varieert naargelang de theoretische aanpak die men volgt, hebben de termen ‘perversie’, ‘parafilie’ en ‘seksuele deviantie’ stevast een pejoratieve connotatie. De term ‘perversie’ komt van het Latijnse *pervertere*, wat ‘omkeren’ betekent, en in dit geval gezien wordt als een omkering in de richting van het kwade (Kinet, 2002). Verhaeghe (2002) verwoordt het als volgt: “De goede neuroticus bestaat (Zetsel, 1968), de goede psychoticus ongetwijfeld ook, maar de goede pervert is een *contradictio in terminis*.” Binnen de psychoanalyse worden seksueel deviante fantasieën en gedragingen nochtans losgekoppeld van een perverse structuur. Het stellen van pervers gedrag impliceert dus niet noodzakelijk een perverse structuur, en wijst vaker in de richting van perverse trekken (Kinet, 2002). Freud stelde dat er geen fantasma eigen is aan perverten. Neurotische fantasmes verschillen immers niet van perverse scenario’s: iedereen heeft deviante seksuele fantasieën en vindt een wereld vol genot intrigerend. De aanleg tot perversie is dus geen zeldzaam fenomeen maar behoort tot de polymorf perverse aanleg van het kind (Willemsen & Verhaeghe, 2009). De vraag is dus niet zozeer waarom iemand pervers geworden is, maar eerder waarom we niet allemaal pervers gebleven zijn (Verhaeghe, 2001).

Freud (1905) stelt in zijn *Three Essays* en in de *Brieven naar Fliess* dat de neurose het negatief is van de perversie: de pervert ageert uit wat de neuroticus verdringt. Waar de neuroticus stottert en bloost uit verlegenheid, zal de pervert zich exhibitionistisch gedragen (Kinet, 2002). De neuroticus kan in stilte van zijn verdrongen infantiele seksuele fantasieën dromen, terwijl de pervert het pregenitaal fantasma alsnog compulsief realiseert na de verdeeldheid tussen de objectieve externe realiteit – waarin hij dagelijks alle sociale wetten, normen en waarden volgt – en een rigide pervers scenario. Een trauma uit het verleden kan daarbij worden verdraaid naar een scène in het heden, die

voor opwinding zorgt in plaats van angst (Eshel, 2005). Zowel de mannelijke als vrouwelijke pervert heeft als doel de actieve controle te krijgen over de originele symbiotische verhouding met de Ander, om de originele situatie van *jouissance* zonder limiet terug te installeren. De mannelijke pervert zal zichzelf echter presenteren als het object van genot van de Ander, terwijl de vrouwelijke pervert de ander definieert als het object dat háár tekort moet invullen: een rol die ze in de schoenen van het kind schuift. Dit illustreert waarom de perverse structuur minstens drie generaties nodig heeft om tot stand te komen, vooraleer de cirkel rond is (Verhaeghe, 2001).

Een ambivalente houding tegenover het genot, waarbij BDSM vooral staat voor kinky seks, valt eerder te begrijpen binnen de neurose met perverse trekken, terwijl een rechtlijnige verhouding tegenover dat genot als complete levensstijl meer past binnen de perverse structuur. Wat zijn mogelijke oorzaken van deze voorkeur en de eerste herinneringen aan deze gevoelens? Hoe zitten een BDSM-spel en BDSM-relatie in elkaar? Wat zijn voordelen en risico's verbonden aan BDSM? Ervaren de nieuwe en meer ervaren generatie BDSM'ers verschillen inzake habituatie en extremiteit van handelingen? Hoe zit het met gemeenschapsvorming binnen de BDSM-scene? Is de manier van netwerken pervers, in die zin dat men het 'ultieme genot', geëtaleerd aan de hand van perverse daden, zal promoten naar nieuwe leden en buitenstaanders toe? (Willemsen & Verhaeghe, 2009; Declercq, 2008). Seeuws (2013) deed tweeënhalf jaar een kwalitatief exploratief onderzoek waarbij ze BDSM-avonden bezocht en online meeleefde met BDSM-liefhebbers in Vlaanderen. In wat volgt worden de belangrijkste onderzoeksbevindingen toegelicht, die gebaseerd zijn op een thematische analyse van interacties met en tussen een 140-tal beoefenaars, waarvan 88 respondenten beslisten mee te werken aan de formele dataverzameling in de vorm van focusgroepen en vragenlijsten met zestig open vragen omtrent BDSM-beleving.

## **De blauwdruk van het fantasma: van ontdekkingsreis tot geaardheid**

### ***Aanwezigheid van vroegkinderlijk trauma en psychopathologie***

De populaire assumptie dat de voorkeur voor BDSM het resultaat is van een voorgeschiedenis met traumatische ervaringen of onveilige gehechtheid, wordt niet gesteund door onderzoek (Taylor & Ussher, 2001; Wismeijer & Van Assen, 2013). Beoefenaars die (seksueel) misbruik rapporteerden, gaven wel aan dat BDSM therapeutisch kan werken, door in een veilige omgeving de traumatische ervaring te koppelen aan positieve gevoelens (Visser, 1986; Weiss, 2006; Newmahr, 2010; Seeuws, 2013; Kruize & Gruter, 2015). T. relateert misbruik in haar kindertijd wel rechtstreeks aan haar BDSM-gevoelens: *"Ik werd op mijn twaalfde misbruikt en genoot ervan in plaats van het erg te vinden. Ik genoot van de ruwheid, de pijn en het taalgebruik."* Ook meesteres M. wijt het ontstaan van haar dominantie na een uitgebreide analyse aan het seksualiseren van eerdere emotionele en fysieke mishandeling. Die passief-actiefomkering lijkt bevrijdend te werken, maar ook het

omgekeerde is mogelijk. Onderdanige V. had het gevoel verantwoordelijk te zijn voor het geluk van haar moeder, wiens verlangens en tekort zij diende in te vullen. Achteraf voelt ze zich hierdoor in zekere zin emotioneel misbruikt. In haar huidige partnerrelatie geniet ze bewust van de passieve rol.

*“Dat gebeurde heel subtiel, zij zei niet wat ze wou maar ik moest het ‘weten’. (...) Ik had een emotionele verantwoordelijkheid die je niet op een kind legt, in mijn fantasie kon ik daar afstand van doen. In mijn relatie staan mijn partner en ik naast elkaar en dragen we samen verantwoordelijkheid. Maar op het moment dat er seks en alles errond komt, dan valt die verantwoordelijkheid weg.”*

Bij een aantal respondenten was duidelijk dat zij in BDSM een manier vinden om met psychische moeilijkheden om te gaan. Gerapporteerde aanmeldingsvragen naar hulpverlening toe, hadden te maken met onder andere depressie, relatieproblemen, moeilijkheden met loslaten en verwerkingsproblemen na scheiding (ouders), autisme, schizofrenie, zelfverwonding, zoektocht naar gevoelens rond transgenderisme, burn-out, moeilijke thuissituatie, angststoornissen, hoogsensitiviteit, laag zelfbeeld en hoogbegaafdheid. Een hoogsensitieve slavin gaf aan op geen enkele andere manier de rust te ervaren zoals die teweeggebracht wordt door een BDSM-spel. Een autist kan heel dankbaar zijn voor de regels en structuur die hij of zij opgelegd krijgt door de dominant. Voor sadomasochisten met een verleden van automutilatie kan BDSM een manier zijn om die gevoelens op een gecontroleerde wijze te beleven.

*“Nu ik aan BDSM doe, is alles meer op zijn plaats gekomen, ik moet geen bloed meer zien om gewoon tot rust te komen. Mocht ik moeten stoppen met BDSM, dan denk dat ik terug naar mijn vorig stadium zou komen, dat ik dingen weer op mezelf zou uitwerken.” (masochist L.)*

Wanneer er negatieve emoties gekoppeld aan herinneringen naar boven komen binnen een BDSM-spel en daar niet adequaat op gereageerd wordt, kan dit nog meer het onbehagen installeren. Mensen die niet sterk in hun schoenen staan of lijden aan een psychische stoornis, worden door anderen het meest kwetsbaar genoemd. Er kan ook gemakkelijker misbruik gemaakt worden van degene in de ondergeschikte positie. Ook wie zijn zelfbeeld laat afhangen van het oordeel van de ander, zou volgens respondenten grenzen vaker laten overschrijden om bevestiging te krijgen. Onderdanigen die sterk afhankelijk zijn van hun dominant, lijken daarmee samen te vallen. Iemand zei dat ze zou willen sterven als de meester met wie zij een D/s heeft uit haar leven zou verdwijnen. Velen geven aan intenser te treuren bij het verliezen van een BDSM-liefdesrelatie.

*“Die breuk is intenser. Je hebt de vanillabreuk<sup>3</sup> maar er breekt zoveel meer: die D/s breekt en daar zit nog zoveel meer vertrouwen in dat erop voortbouwt.” (dominant A.)*

*“Ik kan me geen leven zonder BDSM voorstellen. Ik zou depressief worden - een toestand waarin ik me vaak bevond voor ik uit de kast gekomen ben. (...) Ik zou het er erg moeilijk mee hebben, en niet weten hoe ik de breuk te boven zou kunnen komen.” (slavin I.)*

---

<sup>3</sup> Men benoemt niet-BDSM'ers met de term *vanilla*.

BDSM'ers behoren sowieso al tot een minderheidsgroep, en binnen die wereld is er zo'n verscheidenheid aan verlangens dat het een grote uitdaging vormt om een gelijkgestemde partner te vinden. Maar wanneer de scheiding suïcidaliteit met zich dreigt mee te brengen, gaan we beter op zoek naar diepere verklaringen voor dit onoverkomelijk verdriet. Willi's collusietheorie, het narcismeconcept binnen de zelfpsychologie en de gehechtheidstheorieën suggereren enkele mogelijke denkpistes.

In geval van collusie worden geliefden aan elkaar gebonden door een onbewust psychisch conflict, waarbij de ene een progressieve en de andere een regressieve positie aanneemt. Collusie baseert zich steeds op een specifiek conflictthema: (1) Narcistische collusie: 'liefde als éénwording', 'bewonderen/idealiseren vs. bewonderd/geïdealiseerd worden', (2) Orale collusie: 'liefde als zorgen vs. verzorgd worden' (3) Anaal-sadistische collusie: 'liefde als elkaar-geheel-toebehoren', autonomie/macht vs. afstandelijkheid, (4) Fallisch-oedipale collusie: 'liefde als bekrachtiging van mannelijkheid vs. vrouwelijkheid' (Willi, 1984). Elk van bovenstaande kan aan de basis liggen van een BDSM-relatie, maar veronderstel dit voorbeeld van een narcistische collusie: een openlijk narcistische man (dominant), een intelligente, extraverte alles-durver met een hoge status, en een verdoken type narcistische vrouw (sub), die haar zelfbeeld van kwetsuren wil besparen door uitdagingen uit de weg te gaan. Door projectieve identificatie met het dominantiegehalte van haar man die zij idealiseert, geeft zij haar eigen narcisme een plaats. Door dit pathologische conflict worden de geliefden aan elkaar gelijmd in een relatie zonder dynamiek. Als een van de twee zich dan aan de collusie onttrekt, kan de wederzijdse bevrediging van bewonderd worden en bewonderen omslaan in depressieve leegheid. Ook de zelfpsychologie beschrijft de fatale nabijheid tussen verafgoding en verguizing. Wanneer de bewonderde van zijn voetstuk valt door iets verkeerd te doen of te verdwijnen, waardoor de bewonderaar niet meer kan idealiseren, dan valt ook het 'zelf' van de bewonderaar compleet weg (Schalkwijk, 2006). Een derde mogelijke oorzaak voor abnormale verlatingsangst is een onveilige gehechtheid, al zou het gaan om uitzonderlijke gevallen. Recent onderzoek wees uit dat BDSM'ers misschien zelfs veiliger gehecht zijn dan niet-BDSM'ers (Wismeijer & Van Assen, 2013).

### ***BDSM-getint verlangen: de eerste seksuele herinnering van het subject-in-wording***

Sommige beoefenaars zijn ervan overtuigd dat zij met deze verlangens werden geboren, of dat er zeer vroeg een kiem voor aanwezig moet zijn geweest. P. herinnert zich dat ze al in haar vierde levensjaar het liefst bezig was met rollenspelletjes waarbij machtsverhoudingen geïnstalleerd werden tussen de deelnemende spelertjes. Bijvoorbeeld schooltje met lijfstraffen of Zorro met zweep. Dit fantasiespelen is iets wat meerdere mensen genoemd hebben als hun eerste BDSM-getinte herinnering.

*“Ik vond als kleuter situaties met machtsverschil al heel interessant. Zo speelde ik met opzet de boef in spelletjes op school, en ging ik daarbij opzettelijk de ruwere jongens (waar andere meisjes vaak niet graag mee speelden) uitdagen zodat zij me kwamen ‘vangen’.” (sub en masochiste K.)*

In *Een kind wordt geslagen* stelt Freud (1919: in Derwin, 1993) dat de neurotische fantasie geslagen te worden voortkomt uit de masochistische trek die deel uitmaakt van het subject-in-wording. Het is een fantasie in een fantasie waarbij het kind een dubbele rol draagt: enerzijds is het degene met de fantasie die het verhaal vertelt, anderzijds is het kind het fantasmatische object, het geslagen kind. Dit voyeuristische aanschouwen categoriseert hij dan weer als sadistisch trekje. De droom geslagen te worden en het plezier dat kinderen hebben in het spelen van cowboy en indiaantje lijkt universeel te zijn. De seksuele fantasie geslagen te worden is dat echter niet. Bondageliefhebber en dominant C. heeft sinds zijn vijfde de drang om mensen vast te binden en te pijnigen. Zijn fantasiespel leek toen al seksueel beladen, terwijl dit niet het geval was voor zijn toenmalige buurmeisje.

*“We speelden cowboy en indiaantje. Mijn buurmeisje heeft ettelijke malen aan een boom in de buurt vastgehangen, en we vonden het beide leuk. Zij is niet into BDSM nu, we hadden het er onlangs over.”*

De blinkende hoge sandalen van de juf, een stripverhaal met als thema slavernij, geïntrigeerd zijn door de druppel bloed na het snijden van een vinger aan een blad papier of een schooluitstap naar het Gravensteen met folterkamer in Gent: niet zelden bleken de eerste BDSM-gevoelens getriggerd te zijn door beelden, ervaringen, geluiden, geuren, gevoel of personen in de (vroege) kindertijd. Deze herinneringen zijn vaak ook de eerste seksuele herinnering tout court. Men rapporteerde dat lustvolle gevoel terug op te zoeken als puber of volwassene.

*“Ik kreeg mijn eerste erectie toen ik 8 jaar was. Ik keek naar het programma Klokhuis. Het ging over de politie en een man werd in de gevangenis gestopt. Het deed mij zoveel dat ik daarna fantaseerde over opsluitingen en gedwongen opdrachten doen.” (sub E.)*

*“Mijn luiertetis heb ik stomweg ontdekt. Mijn toenmalige beste vriend had nog een veel jongere broer en wij vroegen ons op ons 12<sup>e</sup> af hoe het zou voelen... We hebben toen gewoon luiers aangedaan. Sindsdien is dat gebleven bij mij.” (switch en fetisjist M.)*

Een minderheid ontdekte de BDSM-gevoelens pas als volwassene, wanneer zij bijvoorbeeld een partner met een interesse in BDSM ontmoetten.

### ***BDSM als inherent deel van iemands identiteit of geaardheid***

*“You can lead a horse to water, but you can't make it drink.”* De constante in gesprekken rond de oorzakelijkheid van een BDSM-voorkeur, was dat het verlangen ernaar geen keuze is. Iemand die de zweep hanteert uit liefde voor een partner die deze gevoelens koestert, zal er dan ook niet eenzelfde voldoening uit halen als iemand voor wie BDSM aanvoelt als een inherent deel van zijn of haar *zijn*.

*“Je kan iemand zweeptechneken aanleren, maar zonder sadistisch gevoel zal je nooit een echte sadist worden. Vanbinnen moet er al iets aanwezig zijn dat naar buiten gebracht kan worden (door te praten*

*bijvoorbeeld), maar als er geen BDSM-gevoelens zijn, dan kan je ze ook niet 'aangeleerd' krijgen. (...) BDSM-gevoelens zijn zeker mijn geaardheid. Net als homo- of bisexualiteit ben ik ervan overtuigd dat je ermee wordt geboren en dat het gewoon op een bepaald moment in je leven getriggerd wordt, wat ervoor zorgt dat je die gevoelens erkent en uit. Niemand 'wordt' BDSM'er." (meesteres L.)*

65% van de respondenten voelt dominantie, submissie of sadomasochisme aan als een geaardheid. Zoals een hetero houdt van een partner van het andere geslacht, houdt bijvoorbeeld een onderdanige van een partner die dominant is. De vergelijking met holebi's werd vaak gemaakt.

*"Of ik het nu leuk vind of niet: vanillaseks is voor mij iets wat seks met een vrouw voor een homoseksuele man moet zijn." (switch W.)*

*"Ik kan het niet onderdrukken, van mijn 13-20 jaar heb ik het geprobeerd, maar het bleef naar boven komen op alle manieren die het kon vinden. Als ik dan verhalen hoor van homoseksuele of lesbische mensen, dan lijkt het verhaal hetzelfde." (dominant Q.)*

Zelfs als BDSM niet praktiserend aanwezig is in iemands leven, lijkt het altijd aan de oppervlakte te blijven sluimeren. Afweermechanismen slagen er zelden in om BDSM-verlangens permanent te onderdrukken.

Het fenomeen *switchen* bewijst de moeilijkheid van BDSM-verlangens te zien als een geaardheid. De juiste furie lijkt zelfs een dominante man te kunnen temmen tot hij zich als een kitten in haar armen nestelt. Is die man dan sub of dominant? Moeten we BDSM-gevoelens binair zien of is er zoiets als de Kinsey-scale voor BDSM mogelijk, waarbij BDSM-gevoelens ergens op een schaal van bijvoorbeeld 100% onderdanig tot 100% dominant te situeren zijn? Is switchen dan analoog aan bisexualiteit? Bij sommigen lijkt BDSM eerder te fungeren als een seksuele voorkeur op een bepaald moment in hun leven. Benoemt men het BDSM-verlangen als een geaardheid, bij gebrek aan een meer gepaste term? De wetenschappelijke vaststelling van dé oorzaak waarom iemand van BDSM houdt lijkt vooralsnog een utopie.

## **Sadomasochisme: vijftig tinten noodzakelijk?**

### ***Subspace als enigmatisch genot***

Hoe pijn precies wordt beleefd, hangt sterk af van de context. De door gelijkgestemde partners gecreëerde machtsverhouding is de context binnen een sadomasochistisch spel, met als doel het induceren van seksueel plezier. Die pijn zal daarom niet te vergelijken zijn met het lijden dat opgelopen wordt in een sociaal onwenselijke context als geweldpleging of een ongeluk (Newmahr, 2010; Van de Wouwer, 2011). Door een proces van klassieke conditionering worden pijnprikkels in een sadomasochistisch spel geassocieerd met lustvolle stimulatie. Pijn en plezier worden bovendien op eenzelfde manier in de hersenen verwerkt. Zowel adrenaline (die ons een 'kick' doet voelen) als endorfine (waarvan de pijnstillende eigenschappen een gevoel van geluk en ontspanning

teweegbrengen) worden vrijgegeven. Die combinatie kan masochisten in een soort trance duwen. Hierdoor ervaren zij rust en genot in plaats van kwelling. De belevenis van deze *subspace* op zich kan voldoende zijn.

*“Subspace is moeilijk onder woorden te brengen. Het is geen gevoel van gelukzaligheid of iets dergelijks, maar wel het meest fantastische gevoel dat ik ken. Het geeft mij hetzelfde gevoel als een orgasme, maar dan mentaal. Ik doe alles voor hem, ik heb geen grenzen meer. Ik versta hem slecht, ik ben veel te ver weg om mij te concentreren op bevelen. Het heeft lang geduurd voordat we dat beiden doorhadden. Hij bezit mij en ik kan niet meer denken met mijn eigen verstand.” (sub J.)*

Het omgekeerde van subspace wordt in de BDSM-wereld *subdrop* genoemd. Men rapporteert daarover enkele uren tot dagen depressieve gevoelens, angst en afhankelijkheid na bijvoorbeeld het bruusk onderbreken van een spel of het verder gaan dan het lichaam en de geest aankunnen.

### ***Scenario, habituatie en compulsiviteit als recept voor extremiteiten?***

Hoewel er een aantal lievelingsaspecten kunnen betrokken worden in een spel, beleeft men BDSM zelden volgens een specifiek scenario. Het *niet-weten* wordt door beide partijen net als spannend ervaren. Mensen met autisme kunnen een spel met een bepaalde structuur verkiezen, en voelen onbehagen wanneer hiervan wordt afgeweken. Dit is echter van een andere orde dan de frustratie die een pervers voelt wanneer de realisatie van zijn fantasme mislukt. Bij een minderheid respondenten krijgt BDSM een dwangmatig karakter. Dit zijn de mensen voor wie BDSM sterk aanleunt tegen een psychische problematiek, waarbij de libidineuze impulsen van het Es de bovenhand nemen. Respondenten die rapporteerden eronder te lijden wanneer ze hun zin moeten uitstellen, waren niet zelden de subs.

Grenzen lijken relatief en worden continu verlegd om eenzelfde niveau van satisfactie te verkrijgen. Deze vaststelling doet beoefenaars soms denken aan een verslaving.

*“Ik kan de verslaving daarin erkennen: dat gaat in gradaties. Het begint met ‘nee dat laat geen littekens na’, maar na een tijdje snij je dieper, sla je harder,... Ondertussen zijn littekens voor zowel mij als mijn vriendin geen probleem. (...) Er zijn wel momenten waarop je onrustig wordt achteraf. ‘Ik pijnig mensen, dus er kan altijd iets fout lopen. Wat als?’ Gelukkig is het niet altijd zo, want anders zou het een triestig liefdesleven zijn.” (sdomasochist K.)*

De *blik van de ander* speelt ook een rol in het verleggen van grenzen. Op online BDSM-communities worden talrijke foto's tentoongesteld met close-ups van blauwe plekken en striemen op de huid of naalden erdoorheen. Reacties van toeschouwende gebruikers variëren van bewondering naar aanmoediging tot grensverlegging wanneer ze enthousiast zijn door de foto's, of eerder van bezorgd advies tot ergernis wanneer ze vrezen voor het fysieke en/of emotionele welzijn van de betrokkene(n). De blik van de ander veroorzaakt in het slechtste geval de blinde motivatie om met

steeds meer schokkende foto's uit te pakken. In het beste geval is die blik een soort van alziend wakend oog, waardoor men zich aan de veiligheidsregels houdt en gedraagt.

Ondanks de habituatie en het verleggen van grenzen, hoeft BDSM niet in extremis te eindigen. Er worden ook stappen terug gezet en sommige mensen prefereren, zoals Weinberg, Williams en Moser dat in 1984 al vonden, jarenlang eenzelfde niveau van pijn (Newmahr, 2008; Seeuws, 2013). Men kan evengoed grenzen verruimen door nieuwe technieken aan te wenden die door het verrassende effect eveneens weten te bevredigen. Het spel van meer ervaren BDSM'ers is daarom niet noodzakelijk extremer dan dat van beginnende koppels. Extremer willen gaan hangt eerder samen met de mate waarin iemand op zoek is naar kicks, daarbij sadomasochistische gevoelens koestert en beschikt over een partner die mee wil in dat verhaal. Wederzijds vertrouwen speelt daarbij uiteraard een grote rol. Daarnaast is er ook vaak sprake van genegenheid, een soort dienstbaarheid en bezorgd zijn om de ander. Enkel zij die bewust kiezen voor een zo reëel mogelijk sadomasochistisch spel zullen focussen op de pijnbeleving zonder warme gevoelens te koesteren voor de ander en daarbij vooral hun eigen genot vooropstellen.

*“Als je je laat vastbinden, hangt het altijd van de ander af hoe ver het gaat. Ik blinddoek mezelf als ik binnenkom tot het spel gedaan is. Als je geen prop in je mond hebt, kan je altijd in het menselijk contact aangeven dat het moet stoppen. Maar ik zorg ervoor dat dat niet mogelijk is, ik wil geen grens opleggen. Op voorhand wordt besproken wat wel en niet kan, maar tijdens het spel zorg ik ervoor dat ik vrij ben van verantwoordelijkheid. (...) Als ik het bij mezelf zie, is dat een heel individualistisch gebeuren. Ik zeg wel dat de sadist mag doen wat hij wil met mij, maar dat is niet van ‘ik gun het hem’ of zo, eerder omdat ik het niet anders kan, omdat ik het – moet – ondergaan. Het is een soort verhouding die eigenlijk totaal onmenselijk is.” (masochist P.)*

De masochist ziet zichzelf als datgene waarvan de sadist kan genieten. Hij is en bezit datgene waaraan het de ander ontbreekt. Dergelijk BDSM-spel en de bijhorende cognitieve distorsies lijken nauwer samen te hangen met de perversie (Kinet, 2002). Ook Von Sacher-Masoch liet zijn meesteres in een door hem opgesteld verdrag verklaren dat ze ontheven was van alle verplichtingen jegens hem, terwijl zijn ultieme perversie er net in bestaat zijn meesteres telkens opnieuw te brengen tot het schenden van dit verdrag. Hij perverteert de traversering van zijn fantasme op die manier, en komt er nooit los van (Jonckheere, 2003).

De functie van een masochistisch fantasme wordt in onderstaande gevalstudie uit *L'imposture perverse* (André, 1993, p.32) geïllustreerd. Dany meldt zich aan met de vraag 'Ben ik transseksueel?' hoewel hij absoluut niet in het travestiemilieu wenst te vertoeven. Zijn moeder, die hij op zesjarige leeftijd verloor, wou altijd een dochter hebben. In de afwezigheid van zijn vader mocht Dany zich als meisje verkleden. Hier komt *le désir de l'Autre* duidelijk naar voren, alsook de perverse alliantie moeder-zoon die de vader buitenspel zet. Wanneer Dany volwassen is, laat hij zich op vaste momenten maandelijks vastbinden, vernederen en slaan door vrouwen. Op die manier is hij

verzekerd van het feit dat hij niet te castreren is. De pervers bepaalt wat er gebeurt in de verhouding, maar blijft tegelijk ook het object van genot voor de Ander, in dit geval de vrouwen die hem domineren, en komt maar moeilijk uit dat rigide patroon los. De perverse oplossingspoging mislukt in haar opzet aangezien het herhaalde scenario ondanks de passief-actiefomkering de pijn en het trauma niet wegnemen, noch de aliënatie en separatie installeren. Dit heeft niets meer te maken met een vrijwillig spel gebaseerd op een sterke (liefdes)band tussen sadist en masochist.

### ***Als het rad blijft draaien: over jouissance en het lustprincipe***

Lacan definieerde *jouissance* als genot of lust in relatie tot het seksuele object. Jouissance is niet identiek aan plezier, maar verwijst eerder naar de drift om verder te gaan dan de grenzen van het 'zelf' en het verlies van het 'zelf'. Daarentegen vindt plezier het 'zelf' juist terug. Op seksueel vlak houdt plezier spanningsontlading in: het einde van het genot (Verhaeghe, 1994). Jouissance kan worden gezien als de verhoogde opwindingsfase vlak voor het orgasme en plezier als de ontspanningsfase daarna.

*"Het is echt een diepgewortelde nood om gedomineerd te worden. Een verval van normen en waarden: je laat je gaan, dingen die in het dagelijkse leven niet oké zijn, vinden je tijdens de seks dan wel weer op omdat het niet mag. Ik heb deze fetisj echt nodig om opgewonden te raken. (...) Ik kan mezelf er volledig in verliezen."* (sub & fetisjist T.)

Lacans lustprincipe stelt dat lust zich zowel uit in *spanningsopbouw* als in *spanningsontlading*. Idealiter wordt jouissance gekoppeld aan het verdragen van het eeuwig on vervulde verlangen dat gebaseerd is op het ondervinden van een tekort. Zo niet, dan blijft het rad van verlangen draaien en wordt het seksuele leven grenzeloos. Enkel het orgasme biedt de mogelijkheid om zichzelf tot een punt te brengen waar men normaal niet kan zijn (Verhaeghe, 1994). Aan alle vormen van plezier zijn er beperkingen verbonden (bv. hoofse liefde in de Middeleeuwen, de focus op deelobjecten in pornografie vs. geheelobject in erotica). In de BDSM-lifestyle wordt dit tekort zelfs regelmatig gecultiveerd door het plagen met kuisheidsgordels, het orgasmeverbod en nog allerhande vormen van genotsrestricties. Kennelijk kan de integratie van zo'n tekort zelfs centraal staan in BDSM, laat staan dat dit ondraaglijk zou zijn.

BDSM'ers met verslavingskenmerken slagen er niet in om het tekort te integreren in hun seksuele levensstijl zonder te verdrinken in ondraaglijke spanningen of frustraties. Daarentegen maakt succesvolle integratie dat grenzen en stopwoorden worden geuit en gerespecteerd, dat er noch compulsiviteit noch ondraaglijke spanningen aanwezig zijn, en dat er geen sprake is van lineair stijgend grensverlies (steeds pijnlijker en gevaarlijker), dat uiteindelijk leidt tot het verwaarlozen van het belang van toestemming en/of het in (levens)gevaar brengen van de onderdanige.

### ***BDSM: de agressie geblinddoekt?***

Wanneer iemand zonder nadenken agressief of destructief handelt en daarbij geen rekening houdt met negatieve gevolgen, zou er sprake kunnen zijn van acting-out. Onbewuste wensen worden uitgeleefd in overdrachtsrelaties, zonder dat de persoon in kwestie de betekenis van diens acties beseft. Wanneer de herinnering aan onaangename emoties te moeilijk is, wordt de emotie uitgeageerd in plaats van erover te praten of te reflecteren. Zo vervangt zelfverwonding als *gedrag* het *gevoel* zichzelf te haten. Hoe hoger de weerstand tegenover een herinnering, hoe heftiger de persoon zal reageren op een trigger, denkende dat deze echt is. Acting-out kan in verband gebracht worden met een laag niveau van mentalisatie. In het psychoanalytisch proces kunnen deze onbewuste wensen en emoties (bèta-elementen) worden geconverteerd tot bewuste, conceptueel sterke ideeën, gedachten of fantasieën (alfa-elementen), doordat de patiënt een steeds dieper inzicht in zijn denken ontwikkelt: hoe gesofisticeerder een idee, hoe hoger het niveau van mentalisatie (Bion, 1989). Seksualiteit in het algemeen kan in verschillende graden mentaal zijn of juist niet. Indien iemands seksualiteit volkomen doordrongen is van niet-doorwerkte bèta-elementen, zullen seksuele impulsen onmiddellijk afgereageerd worden. Wanneer seksualiteit aanleiding geeft tot fantasieën en droomgedachten zien we voornamelijk alfa-elementen.

Maar wanneer is BDSM een vorm van blinde acting-out? De aanwezigheid van een rigide BDSM-spelscenario wijst op het uit-ageren van eenzelfde gecensureerde emotie in de vorm van bèta-elementen die in de psyche rondwaren. Het merendeel van de BDSM'ers apprecieert echter variatie in hun spelen, geïnspireerd door gementaliseerde alfa-elementen in de vorm van dagdromen en fantasieën. Dan is er geen sprake van plotselinge, automatische (zelf)destructie in het heetst van de strijd. In de meeste BDSM-spelen kan er moeilijk sprake zijn van agressieve blinde acting-out, gezien de omgang dikwijls doorspekt is met waarderingen, omhelzingen of andersoortige romantische beloningen in ruil voor gehoorzaamheid of volharding. Tenslotte zijn BDSM'ers vaak bereid om de betekenis van hun acties onder woorden te brengen en dus te mentaliseren, bijvoorbeeld door het schrijven en delen van blogs, kortverhalen en gedichten. Blogs van BDSM'ers kunnen gaan van oppervlakkige dagboekjes van BDSM-spelen tot zeer diepzinnige essays over wie ze zijn en wat hen drijft. Dominant E. schreef online volgend gedicht na een lezing met SM-rechter Koen Aurousseau:

*Misschien zijn W/wij dan wel echt stout,  
en dus hebben anderen het 'recht' om O/ons te be-'rechten'  
En misschien moeten die echte 'rechte' mensen  
hun punt eens komen maken  
Want onder O/ons, die op-'recht' stout zijn,  
miste er - misschien met 'recht' - verdeeldheid, een dissonantie, een debat  
Misschien komen we er dan samen achter dat wie stout is,  
niet noodzakelijk fout is  
en dat het ge-'recht' krom is*

## **‘Para-philia’: naast-de-liefde of ook naastenliefde?**

Om BDSM-relaties wat betreft maturiteit te beoordelen, kan o.a. gebruik worden gemaakt van Kernbergs (1995) werk over liefdesrelaties. Elk door hem gehanteerd criterium wordt o.b.v. eigen interpretaties toegepast op BDSM-relaties. Volgens Kernberg beantwoordt mature liefde aan vijf kernconcepten: (1) transformatie van seksuele opwinding in erotisch verlangen naar de *ander*, (2) tederheid door integratie van libidinale en agressieve krachten, (3) verschillende identificaties, (4) mature idealisatie, en (5) seksuele passie in de liefdesrelatie.

### ***Erotisch verlangen***

In de pre-oedipale en oedipale stadia verlangt het kind als het ware naar een symbiotische fusie met de moeder, waarbij de huid letterlijk en figuurlijk het belangrijkste raakvlak is. Dit intieme lichaamscontact tussen kind en moeder gaat gepaard met fantasieën van het kind over het vervullen van de seksuele – nu nog – polymorfe verlangens. Tijdens de oedipale fase zou de transformatie van seksuele opwinding naar erotische verlangens verder ontwikkelen, wanneer volgens Freud het kind verlangt naar de ouder van het tegenovergestelde geslacht. De onbewuste queeste naar het oedipale object maakt later deel uit van alle normale liefdesrelaties en is noodzakelijk om de geliefde te kunnen idealiseren. Zowel in BDSM- als vanillarelaties vormt deze transformatie een noodzakelijk vertrekpunt om de volgende vier aspecten te kunnen integreren.

### ***Tederheid***

Tederheid vereist de integratie van libidinale en agressieve zelf- en objectrepresentaties en de tolerantie van ambivalentie. In het separatie-individueelproces dat het kind doormaakt zal het dierbaren steeds beter als geheelobjecten, met zowel positieve als negatieve eigenschappen, leren verdragen. Als tegenhanger van de wens naar fusie wordt diezelfde versmolten seksualiteit ook als agressief ervaren. Wanneer we kijken door de ogen van een kind dat de ouders voor het eerst betrapt terwijl ze seks hebben, vatten we dat agressieve aspect beter.

*“Het meeste geniet ik van de aandacht die mijn Meester me geeft en als ik aan Zijn voeten mag zitten met Zijn hand op mijn hoofd... Daarvoor zou ik alles doen!” (slavin I.)*

Een groot aantal BDSM-koppels hecht belang aan tederheid. Enerzijds waarderen ze vaak omhelzingen en waarderingen voor, tijdens en na het spel, anderzijds kan pijn(iging) door BDSM'ers liefdevol worden ervaren, net omdat dit is waar zij naar verlangen. Zowel onderdanigen als dominanten geven vertrouwen, respect, openheid, geborgenheid, veiligheid, vrijheid, geluk, opwinding en liefde aan als kernaspecten van wat BDSM voor hen betekent. Twee mensen die elkaar vinden, kunnen hun liefde bezegelen met een ceremonie waarbij de onderdanige een definitieve *collar* om de hals krijgt. Deze halsband heeft voor hen dezelfde waarde als de trouwring in een

huwelijk tussen niet-BDSM'ers (Seeuws, 2013). Ondanks het feit dat pijn en/of machtsverhoudingen deelaspecten van BDSM-sessies zijn, mag of *moet* er een intense libidinale kracht aanwezig blijven.

### **Identificaties**

Een eerste punt is het identificeren met meerdere seksuele rollen, zoals bv. die van moeder, vader, kind, geliefde, masochist, dominant, voyeurist, exhibitionist,... Een soepele overgang tussen rollen toont meer maturiteit dan de noodzaak om één positie te onderlijnen. Ten tweede draait mature liefde om identificatie met de partner en diens verlangens. Mature seksualiteit betekent o.a. dat partners zich inbeelden hoe het vrijen voor de ander voelt. Er wordt plezier beleefd aan het verhogen van de seksuele opwindning van de ander. Ten derde zouden partners elkaar ook seksueel moeten kunnen 'gebruiken' ter bevrediging van de eigen verlangens.

In een BDSM-sessie wordt vaak één rol in de verf gezet. Bij het inschatten van de mate van rigiditeit waarmee de voorkeursrol wordt beleefd, is het echter interessanter om de *gehele* relatie in acht te nemen. Een mature BDSM'er houdt rekening met welke emoties zijn of haar handelingen *bij de partner* veroorzaken. Hoewel het voor buitenstaanders lijkt alsof het genot van de dominant in een D/s-relatie vooropstaat, gaf de meerderheid van de respondenten in de studie van Seeuws (2013) aan dat het belangrijk is dat beide partijen van alle interacties genieten. Het is geven en nemen, een wisselwerking. Een verantwoordelijke dominant behoudt te allen tijde de controle om de emotionele en fysieke integriteit van de onderdanige te verzekeren, zonder de onderdanige volledig afhankelijk te maken. Om hun dankbaarheid en liefde te tonen, zullen onderdanigen hun meester(es) met veel liefde dienen. Ze willen hem of haar vooral gelukkig maken. Het lijkt evenwel belangrijk dat een onderdanige niet buiten de eigen grenzen gaat om zijn of haar meester(es) te verblijden. In een mature BDSM-relatie blijven geliefden zich ook bewust van de *eigen* seksuele verlangens en van eventuele problematische seksuele fixaties.

### **Mature idealisatie**

"Mijn partner betekent de hemel op aarde, ze bevredigt mijn emotionele verlangens en maakt fantasie werkelijkheid." (slaaf P.)

"Mijn Meester, mijn Dominant, mijn Lief, Soulmate, Maatje, Schat, mijn Alles, mijn God." (slavin I.)

Naast de eerder genoemde versmelting is ook differentiatie met de partner noodzakelijk om tot idealisatie te leiden. De tedere houding kan af en toe zwart-wit omslaan in een splitsingsproces, bijvoorbeeld wanneer de ander compleet wordt geïdealiseerd of juist in alle facetten veracht. Op het eerste zicht lijkt het vanzelfsprekend dat een onderdanige BDSM'er zijn of haar dominant idealiseert, wegens de gehoorzaamheid, vertrouwen en/of bewondering waardoor de onderdanige zich laat leiden. Kijkende naar de gehele relatie en niet alleen binnen het bestek van één BDSM-spel: wordt de dominant waargenomen als 'totaal goed' en de onderdanige als 'totaal slecht'? Het is echter ook

mogelijk dat de dominant zich verliest in idealisatie voor de onderdanige. Maturiteit betekent dat BDSM-partners voldoende capaciteiten hebben om, in de spanwijdte van hun *gehele* relatie, de ander te benaderen vanuit een tedere houding.

### **Seksuele passie**

*“Voor mij gaat het vooral om de D/s. De overgave zien en krijgen van iemand is een wonderbaarlijk gevoel.” (dominant S.)*

*“Ik geniet van zijn genot, van hem te zien klaarkomen, ten dienste te staan van zijn genot, hij moet mij disciplineren en daar geniet ik van, ik geniet van zijn trotse blik als ik alles onderga.” (sub J.)*

Volgens Kernberg integreert het orgasme het verlaten van die grenzen tot in het bewustzijn van een biologisch functioneren dat buiten de controle van het zelf ligt, met het verlaten van de grenzen door identificatie met het liefdesobject, terwijl het eigen zelf simultaan als een aparte identiteit wordt behouden. In eenvoudigere woorden: de ene wordt de ander én blijft tegelijkertijd zichzelf. Wanneer er vooral sprake is van mechanische, repetitieve seksuele opwinding, gaat de transcenderende functie verloren. Dit kan in verband worden gebracht met de psychopathologische tendens om bepaalde BDSM-scenario's krampachtig uit te *moeten* ageren. Er is geen sprake meer van transcendentie wanneer een rigide spelscenario, of één specifieke, seksueel-sadistische handeling telkens opnieuw moet worden herhaald. Zolang men niet het gevoel heeft dat het scenario ongewijzigd moet blijven, omdat er anders onverdraaglijke spanningen zouden ontstaan, is er sprake van mature seksuele passie.

### **De defensieve functie van het fetisjisme**

Fetisjisme heeft betrekking op veel meer dan opgewonden geraken door objecten. Denk aan een specifieke situatie, een type persoon, een handeling, geluid, geur of gevoel: sowieso bestaat er iemand die daar een fetisj voor heeft. Men wil het fetisjobject zelf aanraken, likken, ruiken, strelen of gebruikt zien worden door iemand anders. Daarom zijn avonden rond specifieke fetisjen een succes. Fetisjisme vindt dan plaats in verhouding tot de ander en diens genot. K. omschrijft de verschillende lustvolle aspecten aan zijn kriebelfetisj:

*“Het spel van aanraken, strelen, lachen, controle en overgave ervaar ik als erg opwindend. Voor mij betekent het vooral echtheid. Wanneer je iemand kietelt, krijg je een directe reactie: een lach, een gil. De focus ligt daarbij op de aanraking van de andere persoon op dát moment. Je kan je veilig 'verliezen' in een geweldige lachbui en in een overweldigend gevoel. Ik vind het heerlijk om dat samen met – en vooral bij – een ander te kunnen doen.”*

Vaak speelt esthetiek een grote rol. Mensen hebben een fetisj voor specifieke materialen, lichaamsdelen, attributen, enzovoort. De meest voor de hand liggende fetisjen hebben te maken met zaken die ook door de hedendaagse media als prikkelend worden beschouwd, zoals lingerie, leder of

hoge hakken. Iemand kan zich echter ook aangetrokken voelen tot datgene wat anderen lelijk of beangstigend vinden, zoals een fetisj voor geamputeerde ledematen, (menstruatie)bloed, het eindeloos likken en ruiken aan gebruikte rijlaarzen, het in de penis en ballen getrapt worden met stiletto's, in het gezicht geblazen worden met sigarettenrook, *scarification* of het besmeurd worden met uitwerpselen. Onder het motto *'Your kink is not my kink, but your kink is OK'* wordt binnen de BDSM-wereld zo goed als alles bespreekbaar geacht. Wat minder vaak voorkomende fetisjen betreft, lijkt de uitspraak *'Your kink is not my kink, and your kink is pretty fucked up'* eerder van toepassing te zijn. Nochtans zijn vrijwel alle 'perverse' gedragingen die aan bod komen bij fetisjisme, terug te zien bij kinderen voor het Über-ich die onder verbod stelt. Dominant A. erkent het gevaar van die onbespreekbaarheid:

*"Alles moet bespreekbaar zijn, maar daarom niet uitvoerbaar. Soms omdat het illegaal is, maar je moet erover kunnen spreken, al is het om te horen dat je dit beter niet doet. Mensen die ergens behoefte aan hebben, maar daarover zelfs binnen deze groep niet kunnen spreken: waar kunnen ze dan wel heen? En wat zijn de gevolgen daarvan?"*

Niet zelden ligt er een negatieve ervaring of sensatie aan de oorsprong van een fetisj, die naar het andere uiterste is omgeslagen en nu als lustvol ervaren wordt, in een poging de vroegkinderlijke angst te overwinnen. Freud (1927) stelde dat de defensieve functie van een fetisj zich ontwikkelt wanneer het kind merkt dat de moeder geen penis heeft en op die manier overtuigd is van de dreiging van castratie. Na de partiële onderdrukking van de angst komt de idealisering van het nieuwe object. De fetisj functioneert dan als substituut voor de fallus, en vormt zowel een object van haat als van liefde (Chasseguet-Smirgel, 1984).

*"Mijn moeder haar tenen stonden volledig misgroeid door het dragen van hoge hakken, en de nagel van haar grote teen was weg. Dat gaf mij een geweldige walging. (..) Mijn persoonlijke theorie is dat door de link met het seksuele genot, je die oude angsten kunt overwinnen."* (fetisjist P.)

P. voelt zich niet seksueel aangetrokken tot zijn moeder wanneer zij hakken draagt, maar wel tot andere vrouwen die hoge hakken dragen, waardoor zij op haar lijken. Vroeger waren dat zijn nichtjes op hoge hakken, maar daarna onder andere de psychologe bij wie hij in therapie ging. Thuis draagt hij ook zelf exclusieve exemplaren. Zijn fetisjen ziet hij als dingen waarvoor hij als kind altijd een angst of walging had, nog voor hij seksueel rijp werd. Zodra hij seksueel actief werd en voelde dat hij een erectie kreeg, begon hij anders te reageren op diezelfde dingen.

De meesten voelen de aantrekking tot een fetisj op zich niet aan als een geaardheid. Fetisjen bieden eerder een extra dimensie binnen het sadomasochistisch spel, en hangen vaak met elkaar samen. Een meesteres in hoge laarzen lijkt nog groter, vrouwelijker en onbereikbaar voor de onderdanige. Wanneer zij die laarzen vervolgens gebruikt om ermee op de teelballen te gaan staan, wordt het gewenste machtsverschil tussen beiden nog meer benadrukt.

*“Iets wat me nu aanspreekt, zijn lockables voor mijn vriendin: alles wat met een slot af te sluiten is. Een collar, gag en kleren afsluitbaar met een slot. Ik denk dat de controle over het plezier, de macht, daarbij een grote rol speelt. Ik heb de sleutels en als ik het niet opendoet, dan heeft zij een probleem. Kuisheidsgordels intrigeren mij ook.” (dominant C.)*

De fetisj kan andere vormen van seksualiteitsbeleving binnen de relatie volledig vervangen. Hoe groter de fixatie op de fetisj, hoe frequenter en intenser men ermee bezig is. Die preoccupatie leunt dicht aan bij een psychische problematiek, een parafilie.

## **Gebrandmerkt en gecastreerd door de Ander**

### ***Über-ich begrenst, Ich bemiddelt en BDSM'er lijdt***

De initiële reacties op de eerder besproken eerste BDSM-verlangens variëren van opwinding, geluk, nieuwsgierigheid, schaamte, angst en verwarring tot ongeloof. Sommige liefhebbers voelden zich er als kind goed bij, tot zij begrepen dat hun verlangens afgekeurd worden door onze maatschappij. Vooral dominanten en sadisten geven aan dat schuld en verwarring kunnen volgen op de kick die ze krijgen van een BDSM-spel. Het Über-ich lijkt het driftmatige Es onder controle te willen houden, maar mislukt in zijn opzet. Deze ambivalente houding tegenover het genot, wijst eerder in de richting van de neurose met perverse trekken. Het gevoel de partner te willen pijnigen valt niet steeds te vereenzelvigen met de klassieke waarden en normen rond liefde die op gelijkheid gebaseerd zijn. Deze tegenstrijdigheid houdt veel beoefenaars bezig. Het realiteitsprincipe, Ich, bemiddelt en past de driften aan of stelt deze uit. Ook de vrijwilligheid speelt een belangrijke rol in het afweren van negatieve gevoelens bij deze verlangens. Op die manier komt het niet tot een identiteitsconflict.

*“Hoe komt het dat ik mijn geliefde graag pijn doe? Je geliefde moet je beschermen, dat doe ik ook wel natuurlijk. Maar ik veroordeel deze gevoelens niet. Ze zijn er gewoon en ik moet er nog achter komen hoe ver en wat ik daarmee wil.” (dominante F.)*

*“In mijn opvoeding werd ingeprent ‘Je moet andere mensen en zeker vrouwen respecteren.’ Ik ken verschillende mensen die slachtoffer geweest zijn van seksueel geweld, ik zou dat nooit doen, maar sommige aspecten spreken mij daarbij aan. Als je 14 bent, zie je het onderscheid niet goed en denk je ‘Wat in godsnaam is er mis met mij? Dat is abnormaal, ik ben zeker op weg om een of ander monster te worden.’ Dat was ook volop Dutroux-tijdperk. Alles wat met seksualiteit te maken had, was verkeerd.” (dominant B.)*

Die vraag naar (ab)normaliteit blijkt veelvoorkomend. Mensen die opgroeiden zonder het internet hebben hun driften vaak jarenlang onderdrukt in vanillarelaties, tot zij met de komst van het internet ontdekten wat hun verlangens betekenden, en dat zij bovendien niet de enigen waren.

*“Zeker voor het internet was het moeilijk om in te schatten of ik ‘alleen’ was of niet. eerste keren dat ik dingen kon opzoeken was in 1997, ik heb dus toch wel lang met vragen gezeten.” (switch en fetisjist L.)*

*“Ik voelde me vreemd en bizar. Ik vond het absoluut niet leuk. Ik kon me niet voorstellen dat iemand anders gelijkaardige of complementaire gevoelens zou hebben. Het beeld dat ik zelf van SM'ers had, was ook allesbehalve wat het werkelijk is.” (switch W.)*

De nieuwe generatie BDSM'ers lijkt het op dat punt een stuk gemakkelijker te hebben. Mensen die zich voldoende kunnen informeren en BDSM ten volle mogen beleven met een gelijkgestemde partner, hebben hun BDSM-voorkeur inmiddels vaak volledig omarmd.

*“Ik heb gemerkt dat het moment waarop je het aanvaardt van jezelf, dat alles plots verandert. Alles valt op zijn plaats, je kan dingen linken, je voelt je een stuk beter en meer zelfzeker.” (dominant N.)*

*“Die in mijzelf gekeerde gevoelens zijn verdwenen. Sinds ik weet dat dit beest (mijn ideeën en wensen die wat buiten het maatschappelijk aanvaardbare vallen) een naam heeft, dat er nog mensen zijn met diezelfde gevoelens, is het voor mij enkel maar verbeterd. Regelmatig worstel ik met een speelpartner, verder geen geworstel op BDSM gevoelensvlak.” (switch en travestiet E.)*

*“Ik heb lange tijd gezegd, dat wanneer er een pil zou bestaan om die gevoelens weg te nemen, ik die achter elkaar in zou nemen. Nu ik een gelijkgestemde partner heb gevonden, zou ik het niet meer willen missen.” (onderdanige M.)*

### **Gekneveld zonder toestemming: pleidooi voor veilig uit-de-kelder-komen**

Wanneer beoefenaars aangeven dat ze, ondanks het feit dat ze er zelf mee in het reine zijn, toch lijden onder hun verlangens, dan heeft dat vaak te maken met het zich veroordeeld voelen door de liefdespartner zonder BDSM-verlangens, wetgeving en hulpverlening. In verschillende onderzoeken rapporteerden mensen dat hun voorkeur voor BDSM een reden vormde om de kinderen in een echtscheiding toe te wijzen aan de niet BDSM'ende partner, anderen werden reeds verplicht op therapie gestuurd om 'omgevormd' te worden tot iemand met een 'heteronormatieve' seksualiteitsbeleving (Kleinpatz & Moser, 2005; NCSF-survey, 1998, beide in Yost, 2010; Ridinger, 2006; Wright, 2006; Langdridge, 2006). Achttien jaar na de veroordeling van SM-rechter Koen Aourousseau werd in november 2014 opnieuw een Belgisch koppel veroordeeld voor slagen en verwondingen omdat zij vrijwillig BDSM beleven. Mensen die het gevoel hebben dat zij veel kunnen verliezen als bekend zou worden dat zij aan BDSM doen, zijn vaak degenen die een hooggeplaatste functie of sociale job hebben (Seeuws, 2013, 2015).

*“Ik heb het gevoel gediscrimineerd te worden: zowel in het wetboek als in de DSM word ik gebrandmerkt terwijl ik vind dat ik niemand schade berokken en omgekeerd.” (switch & travestiet E.)*

*“Wat mij triest maakt, is dat heel veel normale mensen aan BDSM doen, maar er niet voor durven uitkomen omdat de maatschappij hen daarvoor zou stigmatiseren omwille van een foutief referentiekader. (...) Mits een correctere weergave van wat BDSM is en welke personen hier aan doen, kan dit debat opengetrokken worden.” (switch N.)*

Iets wat we niet kennen werkt bevreemdend en soms zelfs beangstigend. Mensen zien vooral de pijnbeleving, maar de liefde en vertrouwensband tussen een koppel dat BDSM beleeft, ontgaat hen. Dit aspect komt zelden aan bod in allerhande fictie en mediaberichtgeving. Ook binnen het gezondheidssysteem heersen er nog steeds mythes met betrekking tot BDSM. Liefhebbers worden ook daar gepercipieerd als psychologisch beschadigde en soms zelfs gevaarlijke mensen (Ford & Hendrick, 2003; Kolmes, Stock & Moser, 2006; Yost, 2010). Beoefenaars in Vlaanderen bevestigen negatieve ervaringen met hulpverlening na het onthullen van hun BDSM-gevoelens. Wat maakt het voor professionals zo moeilijk om het verhaal van deze mensen te beluisteren?

*“Ik heb hulpverleners op de hoogte gesteld, met wisselend succes. Een wou er een diagnose aan koppelen, een wou het er niet over hebben en een stimuleerde me om ermee aan de slag te gaan.”*  
(onderdanige O.)

*“Ik ben heel veel in therapie geweest, met psychologen aller pluimage. Omwille van sociale angst wou ik gedragstherapie proberen. Ik ben 1x geweest, zij heeft ‘masochisme’ gehoord en gezegd ‘Sorry, ik kan voor u niets doen. Als je je masochisme psychoanalytisch wilt doorwerken moet je naar een psychoanalyticus gaan.’ (...) Voor mijn psychische klachten is dat masochisme echt een probleem. Men kan er niet mee om en verwijst meteen door.”* (masochist en fetischist P.)

Omwille van soortgelijke ervaringen zoekt men soms geen hulpverlening ondanks het bestaan van een duidelijk afgebakende hulpvraag, zelfs als die niets met BDSM te maken heeft. De angst voor de afkeuring van de ander haalt het dan van de nood aan hulp. Voor mensen die nergens met hun gevoelens terecht kunnen en geen gelijkgestemde partner hebben om BDSM mee te delen, blijft het vaak een geheim dat ze angstvallig trachten te bewaren. Het zijn dan ook deze mensen voor wie BDSM aanvoelt als een last, iets waar ze liever nooit mee geconfronteerd waren geweest.

## Conclusie

Er is weinig evidentie om te besluiten dat BDSM'ers doorgaans mensen zijn met een perverse structuur. Er bestaat echter geen twijfel over dat de seksuele fantasieën van BDSM'ers en hun interacties met elkaar en naar derden toe door perverse trekken worden gekenmerkt. Een minderheid verheerlijkt BDSM als levensstijl en beweert vanilla's te kunnen *perverteren* tot BDSM. Deze rechtlijnige houding ten aanzien van het genot, past binnen de perverse structuur in de psychoanalyse. De overgrote meerderheid vindt BDSM 'beter dan vanillaseks', maar voegde daar meteen ook 'voor mij' aan toe.

Een vleugje exhibitionisme en voyeurisme zijn onomwonden verbonden met de BDSM-scene. Er zit een pervers kantje aan de manier van netwerken op BDSM-avonden en het online delen van foto's waarop gehavende lichamen te zien zijn. De blik van de ander(en) speelt hier een grote rol in. Men

reageert jaloers, kritisch of lovend op dergelijk beeldmateriaal, waardoor de belangstellende kijker gemakkelijker verleid wordt om dit zelf uit te proberen. Beoefenaars maken zich soms zorgen of ze steeds extremer sadomasochistisch gedrag zullen stellen. Hoewel grenzen steeds verlegd worden, hoeft BDSM nochtans niet in extremis te eindigen. Degene die de controle heeft binnen een sadomasochistisch spel, kan deze gedragingen niet altijd vereenzelvigen met een levensbeschouwing die op gelijkheid gebaseerd is. Deze ambivalente houding tegenover het sadistisch genot wijst eerder in de richting van de neurose met perverse trekken. De machtsverhouding die we terugzien binnen de perversie staat ook op de voorgrond bij BDSM, maar wordt geënceneerd tussen daarmee instemmende gelijkgestemden. Een klein aantal mensen linkt een traumatische gebeurtenis aan de rol in een BDSM-spel. Het trauma uit het verleden kan worden verdraaid naar een perverse scène in het heden die voor opwindung zorgt in plaats van angst. Deze passief-actiefomkering vindt niet bij iedereen plaats, maar lijkt voor sommigen wel bevrijdend te werken. De pervert zal aan de hand van een gedetailleerd scenario zijn rigide fantasme trachten te realiseren waarbij hij de controle houdt, terwijl de meeste beoefenaars van BDSM het onvoorspelbare net als lustvol ervaren. Een minderheid raakt niet opgewonden zonder BDSM en ageert deze verlangens op compulsieve wijze uit. Dit zijn de mensen voor wie BDSM sterk aanleunt tegen een psychische problematiek, een parafilie of perversie waarbij BDSM in periodes een negatieve weerslag heeft op hun persoonlijk, sociaal en/of beroepsmatig functioneren.

De inclusie van sadomasochisme en fetisjisme als *stoornis* in de DSM-5 draagt mogelijk bij tot het versterken van de foutieve associatie tussen BDSM en (seksueel) geweld. Het aspect vrijwilligheid is voor BDSM'ers van cruciaal belang, net zoals het op de hoogte zijn van de risico's die beide partijen nemen. Alles wat gebeurt moet verantwoord en veilig voorbereid zijn. Mensen die daarentegen aan geweldpleging doen, houden geen rekening met de ander. De pathologische representatie van sadomasochisme als geweld tussen instemmende volwassenen moet doorbroken worden. Goede kennis van de differentiaaldiagnose is bijgevolg essentieel. Beoefenaars geven aan dat hulpverleners in Vlaanderen hen soms liever meteen doorverwijzen dan naar hun specifieke hulpvraag te luisteren. Kunnen we deze vaststelling herleiden tot een angst, veroorzaakt door een verkeerd beeld van BDSM? Dan zou het sensibiliseren van klinici een eerste belangrijke stap naar bespreekbaarheid kunnen zijn. Hoewel BDSM'ers door gefascineerde buitenstaanders gezien worden als *sujets-supposés-jouir*, blijken ze in realiteit nochtans niet heel erg te verschillen van elkaar. De grootste groep beoefenaars hult zich in anonimiteit omwille van de sociale, beroepsmatige en juridische risico's. Hoewel dit enigszins te begrijpen valt, komt dit de correcte beeldvorming van het thema niet ten goede. BDSM is zoveel meer dan vijftig tinten.

Een onderzoek naar de perceptie van niet-BDSM'ers – en in het bijzonder van hulpverleners – lijkt zinvol, zowel voor BDSM'ers in Vlaanderen als voor zij die BDSM'ers door een gebrek aan correcte informatie nog steeds als vreemde *perverten* beschouwen.

*Toch ben ik van niets zo zeker als dat de perversiteit  
een van de machtigste drijfveren  
van de menselijke ziel is.*

*[...]*

*Zijn we niet voortdurend geneigd,  
ons redelijk oordeel ten spijt,  
om ongeschreven wetten te overtreden,  
alleen omdat wij weten, dat het wetten zijn?*

Edgar Allan Poe, *De zwarte kat*

(in De Kesel, 2003, p. 465)

## Referenties

- American Psychiatric Association (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders*. Arlington: American Psychiatric Association, 1211p.
- André, S. (1993). *L'imposture Perverse*. Parijs: Editions du Seuil, 426p.
- Berner, W., Berger, P., Hill, A. (2003). Sexual sadism. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 47 (4), 383-395.
- Bion, W. (1989). *The Grid and the Caesura*. London: Karnac.
- Chasseguet-Smirgel, J. (1984). *Creativity and perversion*. London: Free Association Books, 172p.
- Connolly, P.H., Haley, H., Gendelman, J., Miller, J. (2006). Psychological functioning of bondage/domination/sado-masochism practitioners, *Journal of Psychology & Human Sexuality*, 18, 79-120.
- Cowan, S. (2012). To buy or not to buy? Vulnerability and the criminalization of commercial BDSM. *Feminist Legal Studies*, 20, 263-279.
- Declercq, F. (2008). *Seksuele, geweld- en levensdelicten, psychopathologie van daders*. Leuven: Acco, 311p.
- Derwin, S. (1993). Naming pains. *Modern Language Notes (The Johns Hopkins University Press)*, 108, 472-483.
- De Kesel, M. (2003). Sublimatie en perversie: Genese en belang van een conceptueel onderscheid bij Lacan. *Tijdschrift voor Filosofie*, 65, 465-486.
- Eshel, O. (2005). Pentheus rather than Oedipus: On perversion, survival and analytic 'presencing'. *International Journal of Psychoanalysis*, 86, 1071-1097.
- Federoff, J. P. (2008). Sadism, sadomasochism, sex, and violence. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 53 (10), 637-646.
- Ford, M.P., Hendrick, S.S. (2003). Therapists' sexual values for self and clients: Implications for practice and training. *Professional Psychology: Research and Practice*, 34, 80-87.

- Freud, S. ([1953] 1905). *Three essays on the theory of sexuality*. (trans. Strachey, J.). Reprint, London, Hogarth.
- Freud, S. (1927). Fetishism. *International Journal of Psycho-Analysis*, 9, 161–166.
- Gosselin, C., Wilson, G.D. (1980). *Sexual variations: Fetishism, sadomasochism, and transvestism*. New York: Simon & Schuster, 191p.
- James, E.L. (2012). *Vijftig tinten grijs*. Amsterdam: Prometheus, 528p.
- Jonckheere, L. (2003). *Het seksuele fantasme voorbij. Zeven psychoanalytische gevalsstudies*. Leuven: Acco, 224p.
- Kafka, M. P. (2010). The DSM Diagnostic Criteria for Fetishism. *Archives of Sexual Behavior*, 39, 357-362.
- Kernberg, O. F. (1995). *Love Relations: Normality and Pathology*, 33-47. New Haven, CT: Yale University Press.
- Kinet, M. (2002). Onnatuurlijk. Verkennende gedachten over perversie. *Liefdesverklaringen: over perversie, liefde en passie*, 25-32.
- Kolmes, K., Stock, W., Moser, C. (2006). Investigating bias in psychotherapy with BDSM clients. *Journal of Homosexuality*, 50, 301-324.
- Kruize, P., Gruter, P. (2015). *Aan handen en voeten gebonden. Mis(ver)standen rond BDSM-scenes en de toereikendheid van zorg en recht*. Ateno, bureau voor criminaliteitsanalyse, WODC Ministerie van Veilig en Justitie, Den Haag. 204p.
- Langdridge, D. (2006). Voices from the margins: sadomasochism and sexual citizenship. *Citizenship Studies*, 10 (4), 373-389.
- Levitt, E. (1971). Sadomasochism. *Sexual Behavior*, 1 (6), 69-80.
- Moser, C. (1999). When is an unusual sexual interest a mental disorder? *Archives of Sexual Behavior*, 38, 323-5.
- Newmahr, S. (2008). Becoming a Sadomasochist: Integrating Self and Other in Ethnographic Analysis. *Journal of Contemporary Ethnography*, 37, 619-641.

- Newmahr, S. (2010). Rethinking kink: sadomasochism as serious leisure. *Qualitative Sociology*, 33, 313-331.
- Richters, J., De Visser, R.O., Rissel, C.E., Grulich, A.E., Smith, A.M.A. (2008). Demographic and psychosocial features of participants in bondage and discipline, "sadomasochism" or dominance and submission (BDSM): Data from a national survey. *Journal of Sexual Medicine*, 5, 1660-1688.
- Ridinger, R. B. (2006). Negotiating limits: The legal status of SM in the United States. *Journal of Homosexuality*, 50, 189-216.
- Sacher-Masoch, L. (1870). *Venus in furs* (trans. Neugroschel, J.). New York : Penguin, 2000.
- Sade, D.A.F. (1966). *The one hundred and twenty days of Sodom and other writings*. Edited by A. Wainhouse and S. Wainhouse, Richard. New York: Grove.
- Sagarin, B.J., Cutler, B., Cutler, N., Lawler-Sagarin, K.A., Matuszewich, L. (2009). Hormonal changes and couple bonding in consensual sadomasochistic activity. *Archives of Sexual Behavior*, 38, 186-200.
- Seeuws, J. (2013). *Meer dan vijftig tinten. Een exploratieve studie naar BDSM in Vlaanderen*. Masterproef UGent, 112p.
- Seeuws, J. (2015). *Vijftig tinten grijs in de wetgeving*. Opiniestuk Knack.be, 02 maart 2015.
- Schalkwijk, F. W. (2006). *Dit is psychoanalyse: een inleiding tot de geschiedenis, theorie en praktijk van psychoanalyse*, 49-50. Amsterdam: Boom.
- Stoller, R. (1991). *Pain and passion. A psychoanalyst explores the world of S&M*. New York: Plenum.
- Taylor, G. W., Ussher, J. M. (2001). Making sense of S&M: a discourse analytic account. *Sexualities*, 4, 293-314.
- Van de Wouwer, A. (2011). *Sadomasochisme: normaal of deviant*. Gent, 88p.
- Verhaeghe, P. (1994). *Klinische psychodiagnostiek vanuit Lacans discours theorie: impasses en antwoorden*. Gent: Idesca, 266p.
- Verhaeghe, P. (1994). *Behoeft versus verlangen*, in: P. Nijs (ed), *De mens... in samenspraak in tegenspraak...: feestbundel Prof. Dr. J. Schotte*, 87-105. Leuven: Peeters.

- Verhaeghe, P. (2001). Perversion II: The perverse structure. *The Letter*, 23, 77-95.
- Verhaeghe, P. (2001). Perverse Traits. *The Letter*, 22, 59-75.
- Visser, D. (1986). *Met genoeg minder nemen: Aspecten van sado-masochisme*. Baarn, Anthos, 190p.
- Weinberg, S., Williams, C. J, Moser, C. (April 1984). The social constituents of sadomasochism. *Social Problems*, 31 (4), 379-389.
- Weiss, M. D. (2006). Working at play: BDSM sexuality in the San Francisco Bay area. *Anthropologica*, 8, 229–245.
- Weiss, M.D. (2006). Mainstreaming kink: The politics of BDSM representation in U.S. popular media. *Journal of Homosexuality*, 50, 103-131.
- Willemsen, J., Verhaeghe, P. (2009). When psychoanalysis meets Law and Evil: Perversion and psychopathy in the forensic clinic. In: A. Hirvonen & J. Porttikivi (Eds.), *Law and evil: Philosophy, politics, psychoanalysis*. Abingdon/New York: Routledge, 237-259.
- Willi, J. (1984). *Dynamics of couples therapy: The uses of the concept of collusion and its application to the therapeutic triangle*. New York: Jason Aronson.
- Wismeijer, A., Van Assen, M. (2013). Psychological Characteristics of BDSM Practitioners. *Journal of Sexual Medicine* (in press).
- Wright, S. (2006). Discrimination of SM-identified individuals. *Journal of Homosexuality*, 50, 217-231.
- Yost, M. R. (2010). Development and validation of the attitudes about sadomasochism scale. *Journal of Sex Research*, 47 (1), 79-91.